

Alain de Benoist: O nominalismu

Tradice budoucnosti byla obnovena na stránkách Dělského potápěče. Texty, které nevyšly knižně, budou postupně doplňovány.

„Buď se domníváme, že zvláštní vyplývá z obecného, nebo myslíme, že obecné vyplývá ze zvláštního: toto shrnuje celou debatu o nominalismu a univerzalizmu. Každý antiegalitářský světonázor je v podstatě nominalistický.“

Postmodernismus je typ myšlení, který v 70. letech začal oproti jednotnému a univerzálnímu klást důraz na rozdílnosti a jednotlivosti, kulturní pluralitu, spravedlnost v přístupu k různým úhlům pohledu. Německý konzervativní revolucionář Armin Mohler se v něm proto domníval vidět jeden z cyklických návratů nazírání na svět, pro nějž se od vrcholného středověku ujal název nominalismus. Alain de Benoist od něj tuto perspektivu přejal (podobně jako třeba i název své nejúspěšnější knihy *Viděno zprava*) – a nikdy toho nepřestal litovat, poněvadž se ukázala být možnou příčinou četných nedorozumění (viz rozhovor Dělského potápěče s Alainem de Benoist). Poněvadž však číslo revue *Nouvelle École* z léta 1979 věnované „nominalistické myšlence“ patří jinak k těm ideově určitě nejpodnětnějším a názory v něm obsažené se z větší části staly trvalou duchovní výzbrojí GRECE (Groupement de Recherche et d'Études pour la Civilisation Européenne – Sdružení pro výzkum a studium evropské kultury) – jakkoli jejich ztotožnění s pojmem nominalismu bylo rychle opuštěno – rozhodli jsme se v rámci Edice Fascikly autorovu stať publikovat v plné šíři.

Obsah:

Nominalistické základy životního postoje

1. Dějiny jako ne-smysl
 - dvě pojetí historie
 - když „linka“ mizí
2. Svět jako chaos
3. Nemá vše stejnou hodnotu
 - variabilita norem
4. „Heroický subjektivismus“
5. Člověk jako tvůrce sebe sama
6. Etika cti

Pro snažší porozumění přikládáme i malé *resumé*:

Veškeré poznání je druhově specifické a kulturně podmíněné. Na základě biologických, geografických, historických a jiných rozdílností je každé lidské skupině vlastní určitý způsob péče o její svět, založený na pochopení světa a sebepochopení společenství skrze svět. Proto také říkáme „kultura Nazca“, „kultura středověku“, proto podobně říkáme „věk Bójů“, „arabský svět“ atd. Každá kultura, každý svět se řídí jiným *řádem* a uznává odlišná kritéria. Každá kultura hledí na realitu jinak a lidé určité kultury mají velké problémy pochopit světonázor kultury radikálně odlišné. Pravdy jsou vázány na kulturu. |1| Každá vnitrosvětská pravda je vztažená k určitému obzoru, a ten je závislý na stanovišti (situaci, východisku, perspektivě). Každé poznání je proto činným *vztahem* k tomu, co poznává. Vztah se latinsky řekne *relatio*. Pouze v tomto smyslu je každá pravda *relativní* – tzn. k něčemu vztažená, závislá na kontextu. Také poznání je v tomto smyslu relativní – jde o vztah mezi poznávajícím a poznávaným. Např. schopnost vidět logické implikace a formální logické struktury je u příslušníků evropských kultur silnější než v kulturách jiných – je tedy určitým kulturním specifikem a cení ji také víc než kdekoliv jinde. Hinduistická mysl je zase mnohem více doma ve světě víceznačnosti a tak bychom mohli pokračovat. Je zkrátka třeba přestat mluvit o realitě a místo toho používat termín vytváření reality! Spengler: „*Neexistuje žádný člověk o sobě, jak žvaní filosofové, nýbrž jen člověk určité doby, místa, rasy, osobního typu, který se prosazuje nebo podléhá v boji s daným světem, zatímco vesmír kolem zůstává božsky neúčastný. Tento boj je život.*“ Anebo Alfred Rosenberg, v naší souvislosti ještě přesněji: „*Určitá duše a rasa vystupuje na zemi s určitým druhovým kladením otázek. Otázky, které si klade nordický národ nepředstavují pro Žida nebo Číňana vůbec problém. Věci, které se pro Západana staly problémem, jsou pro jiné rasy rozřešené hádanky. [...] To, co dnes nazýváme 'vědou'... není nějaký technický výsledek, ale důsledek určité specifické formy kladení otázek světu.*“ Skutečnost tedy není „objektivní realitou“, nýbrž tím, co teprve povstane, existencí=vytvářením. Nic takového jako objektivita nezávislá na kognitivních schopnostech neexistuje. Vše, co existuje, mysl filtruje, otesává a tvaruje. Vše, co je mimo nás, přetavujeme „alchymii“ naší mysli, v níž *racionalita* tvoří jednu složku. Člověk není pasivním příjemcem podnětů přicházejících z vnějšího světa, ale ve zcela konkrétním smyslu tvoří *svůj* svět. Poznávat proto znamená: svět konstituovat. Každý takovýto svět je přitom determinován množstvím faktorů biologické, antropologické, lingvistické a historické povahy. Každý světový názor je určitou perspektivou reality viděnou skrze tyto kategorie. Vnímané světy jsou vsutku velmi odlišné nejen u zvířecích druhů, třeba netopýra a kočky, ale také u lidských ras a kultur, např. Aboridžince a Středoevropana. Na pojmové úrovni, tj.

v rekonstrukci vnímaného světa v symbolických systémech, je např. rozdíl mezi světem skupiny beduínů a skupiny českých archeologů v „té samé“ egyptské poušti ještě patrnější. (Bez „evropské perspektivy“ by většina kultur, jimiž se zabývá etnografie, *žádné dějiny*, tzn. pravidelnosti, jež se v hrubé metafoře dají srovnat s růstem, zralostí, úpadkem a zánikem, ani neměla a netvořila.)

Tak jako musí ustoupit Kantovy kategorie, pokládané za věčné a apriorní pro jakoukoli myslící bytost (z čehož mj. plyne, že racionalita novověké vědy není *univerzální* a ostatní kultury se jí nemusejí přizpůsobovat, stejně jako se nemusejí přizpůsobovat „zjevenému“ křesťanství), tak je třeba překonat i karteziánský dualismus „hmoty“ a „mysli“: mezi vědomými a nevědomými procesy v mysli („mozku“) a tělesnými funkcemi („mozku“) totiž není žádná ostrá hranice, do značné míry mohou být tímtež. Organismus se stále více jeví jako „velký rozum těla“, jak o něm hovořil Nietzsche. Vázanost lidského světa (vnímaného i pojmového) na kulturu a jazyk, jež jsou dílem interakce těchto organismů, je – zdůrazněme si to ještě jednou – nejen aktivní, ale i formující, spolutvůrčí činitel veškeré reality kolem nás.

V rámci všech takto „různě zakoušených světů“ slouží pak individuální mysl zpravidla mysli (čili „duchu“) té které doby, neboť pomocí něj je tvarována a podmiňována. Jen Vůdčí duchové – otvírači obzorů, tvůrci mínění – objevují a předvádějí formy prožívání, které v pozdějších dobách platí vesměs jako přirozené v tom smyslu, že žádné jiné vůbec možné nejsou...

Směr vývoje není nikdy předem dán, „objektivně určen“ nějakou správností a pravdivostí, každý okamžik je *rozcestím*, směr určuje *vůle*, vývoj spočívá nezdídkou v návratu k dříve překonanému, vede k rehabilitaci dávno odsouzeného. Slovník filosofických pojmů současnosti (Praha 1999) u hesla Postmodernismus velmi trefně uvádí, že: *po osvícensky orientované moderní době dochází k rozpomínání na některé duchovní obsahy modernismem potlačené, odhalují se skryté metafyzické iluze panující v evropské racionalitě, kriticky se reflektuje zejména období logocentrismu, panství rozumu, jež se teď prohlubuje směrem k hlubšímu chápání života, nietzscheovskými se upozorňuje na pomíjivost pravd a všeho dění a univerzálně platný smysl světa je proto nahrazován pluralitou hledisek, požaduje se svoboda, svébytnost a nezávislost nejen pro jedince, ale i pro národy, spirituality a kultury, zpětně se tak může objevit i důraz na celistvost, organismus, holismus, návrat k cyklickému času (=fluktuace s různým obsahem a trváním, ale se strukturálními podobnostmi)...*

„Struktura mezi vnímavostí a skutečností, která obě spojuje jako most, je *logos* kořenicí v *mýtu*.“ Konstruovat tuto staronovou („archo-futuristickou“) vazbu – *religio* – mezi evropským člověkem a skutečností, vztah – *relatio* – který by zakládal a udržoval *jeho svět* – tedy *kulturu* (z lat. *collere*: uctívat, pečovat, pěstovat; s přičestím *cultum*, odtud *kult*, kultivace, kultura; opak: *natura*, příroda, přirozenost, tedy „to, co se rodí, vzniká a děje samovolně“) si GRECE uložilo jako poslání při svém vzniku v revolučním roce 1968. Úkol je to vskutku nadlidský („surhumanistický“), neboť předpokládá nejen položit pro tuto *religio* základy kolektivní subjektivity, ale také prosazovat ji s takovou silou, aby její normy (=závažná pravidla) byly ve společenské struktuře pohnáhlu vnímány jako „dané“, tzn. takové, které „fungují“ jako absolutní. Matoucí velikost takového záměru se povrchnímu

pozorovateli může zdát až pošetilá, ale jak již bylo zmíněno na konci třetího odstavce: to jak se lidé dívají na svět a sebe sama, je z valné části vždy dílem vybraných jednotlivců (Hérakleitos, Buddha, Zarathuštra, Platón, Aristoteles, Ježíš, Mohamed, Augustinus, René Descartes, Immanuel Kant, Adam Smith, Karel Marx) a elitních skupin (pythagorejců, církevních otců ze středověkých klášterů, medicéjské akademie, francouzských encyklopedistů, frankfurtské školy). Křesťanství a novověká věda (ve smyslu „náboženství objektivní reality“) dnes sice ještě stále zůstávají součástí vědomého či podvědomého přesvědčení Západana či jeho westernizovaného současníka kdekoli na světě, avšak přestávají být základem *žitého* světa, „středověká“ a „novověká“ *vazba* se rozpadly a ještě nebyla dobudována jiná. |2| Žijeme v *mezidobí*: „staré se hroutí a nové ještě nenalezlo svůj výraz“ („interregnum“). Vztah řadového člověka ke skutečnosti proto určují různé *náhražkové* „komerční filosofie“ konzumního diktátu – právě „ekonomické zákony“ jsou teď přece vnímány jako „prostě dané“. Výsledkem je mj. regulovaná, ale mírná domestikace transformovaná přes *public relations* v pocit svobody! Skutečná *religio* totiž není to, v co se domníváme, že *věříme*, nýbrž to, co nebo čím *žijeme* (např. opatřováním a „užíváním“ prefabrikovaných potřeb, včetně „zážitků“).

Možnost působit obsahově a formálně na „ducha doby“ je sice pro skupiny typu GRECE zúžená – postmoderní „tekutost“ destabilizuje obsahy a formy, na nichž lze ve společnosti fixovat pevné obecné postoje – avšak stále otevřená. Společnost se může měnit rychleji než charakter – anebo naopak. Nerovnost mezi společensky požadovaným postojem a postojem vybraných jedinců a skupin je tak jednou z hlavních pák společenských změn i mimo revoluční situace. Porozumět této výzvě znamená v první řadě utvářet sebe sama a příkladem ovlivňovat své okolí („osvětí“). Charakter je sice důsledek daných vloh (dispozice) a interakce jeho nositele se společenstvím, v němž žije. Avšak stanovené pevné normy a formy pronikají do soukromí a chrání nás před námi samými. |3| Vedou i toho, kdo je nedokáže sám naplnit. „Rekonstrukci“ sebe sama neboli práci na vlastní *duši-síle* (*die Seele*) nemůže nic nahradit.

Nové sebe-vědomí

...je nové pojetí reality a myslí, kdy bytí myslíme jinak než jako objektivní, tj. na nás nezávislé. Naše mysl pojmově zjemňuje, ale neobjektivizuje. Vše závisí na soustavě axiomů, které jsme přijali, abychom své vědění stavěli na alespoň zdánlivě pevném základě. Vzhledem k tomu, že lidská mysl zůstává dlouho otevřena (neotenie), máme svobodu volit si soustavu axiomů po většinu života. Co nás „fyzicky“ obklopuje je materializací „psychických“ (=duševních) pojmů a znaků, tzn. symbolických aktivit našich myslí, které nevisí někde ve „vzduchoprázdnu“, nýbrž koření v genetickém základě našich životů („biokultura“). Postupné hromadění drobných změn v symbolickém světě (myšlení a jazyka), který se zhmotňuje prostřednictvím vůle a z ní pramenící činnosti ve společenstvích (vědy a umění), mohou přivodit rozpad statutu quo („metapolitika“). |4|

Na závěr chceme zdůraznit, že axiomatika tohoto pojetí života je pochopitelně v rozporu s tradicionalismem, jak jej pojímá např. námi před časem v Orientaci představené italské Kulturní sdružení Raido. |5|

Poznámky:

1. Absolutní pravda, pravda o celém vesmíru v jeho proměnách a vývoji, je vybranou lidskou myslí snad vycíitelná, ale neuchopitelná, neboť si neumí poradit s přílišnou složitostí, zvláště se složitostí nekonečnou. Aby pochopila, musí zjednodušovat, jenže s aktem simplifikace se ihned rodí i pocit nedostačivosti pochopení...

2. Křesťanství posléze rozpoznalo a uznalo v novověké vědě svého faktického dědice a postupně v ní získalo – alespoň někde a načas – i shovívavě tolerantního ochránce, který ji do duchovní správy svěřil „onen svět“ jako titulární diecézi, tzn. takovou, která z jejího pohledu není „skutečná“ (=hmotná). O tento svůj zásvětní „výměnek“ se však i v Evropě musí dělit se stále větším počtem „herezí“ a jiných věrouk (islám, měšťácký buddhismus apod.).

3. Tyto normy jsou extrahovány převážně z tradic předkřesťanské Evropy i jiných tradic odvozených z indoevropského základu. Náležitě řídit společenské struktury techno-vědní euroamerické civilizace naší doby výhradně s etickými pojmy národů a kultur doby bronzové je ovšem nemožné, i když jejich charakteru odpovídají asi lépe než zásady „zjevených náboženství“ (odmítajících *a priori* např. genetické inženýrství). Jenže systém hodnot nutný pro naši komplikovanou situaci nebyl ještě vyvinut. A v tom právě spočívá hlavní a nejnáročnější úkol identitních hnutí. Mají přitom z čeho čerpat. Mýtomotorika, kterou v Evropě nastartovali Richard Wagner, Friedrich Nietzsche, Martin Heidegger a jejich četní pokračovatelé z *belle époque* a meziválečného období, mýtomotorika z níž se *nový řád* už odvíjel a formoval, byla sice zastavena, může se však znovu rozběhnout. Jsme na prahu nového logu, „jen“ je třeba aktivních volních sil...

4. Žáci frankfurtské školy (+ jejich naivní, nevědomí, cyničtí nebo lhostejní kolaboranti) na svém „dlouhém pochodu institucemi“ dosáhli jejich podstatné proměny, resp. dezintegrace a prosazují tak své egalitářské cíle i při zachování parlamentní demokracie a za eskalace kapitalistického způsobu výroby a obchodu, který podmiňováním potřeb převádí lidi z různých kultur na nejnižšího společného jmenovatele: zákazníka, klienta, konzumenta atd. Tato smrtelná symbióza přitom dnes hrozí zánikem Evropy a bílého člověka vůbec! „A luza, to jest míchanice. Míchanice luzy: v té je všechno se vším spářeno, světec a lotr, šlechtic a Žid a jakékoli dobytče z archy Noemovy.“ (*Tak pravil Zarathustra*)

5. Tradicionalismus je v jádru univerzalistický, idea v něm stojí nad životem a bytí mimo čas (místo heideggerovského „bytí-zde“). To některé tradicionalisty vede v životě k příklonu k islámu a vůbec ke kulturám, které podle jejich idejí „lépe zachovaly tradici“. GRECE také více respektuje, že žijeme – včetně všech protiproudů, nejstarší „reakcí“ povstale z trosk *ancien régime* počínaje – v prostoru vydobytém z velké části osvícenstvím, jež v nás zanechalo hluboké stopy (např. každý kdo mluví o religiozitě místo o bohu, uvažuje už v rámci osvícenské tradice). Zato v pohledu na elitu se oba proudy, tradicionalistický i „archofuturistický“, shodují: bez ohledu na vrstvu, třídu, stav, dosažené vzdělání či sociální postavení k ní patří ten, kdo se cvičí v morálním holismu, má kázeň, sebekontrolu, distanci k sobě a jakoukoli představu o tom, jak se přerůst. Nikoli směrem k nadměrné *individualitě*, ale k ideálnímu *typu*, k němuž je nějak disponován.

DĚLSKÝ POTÁPĚČ

(Dnes žádaný společenský, tzn. zmasovělý charakter naopak podmiňováním zdánlivě snadno uspokojitelných, nikdy však plně nasycených potřeb podléhá *infantilizaci*. Ku prospěchu jeho „zadavatelů“ a projektantů by ho měla charakterizovat lačnost banálního rozptýlení kombinovaná v ideálním případě s povrchní citlivostí na svět pro ovlivňování pocitem viny a – s výjimkou vymezených ekonomických aktivit – pasivita v kvietismu konzumní společnosti + narcismus k vlastní „originální osobnosti“ atd.)